

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa,

Adam Bodnar

II.5150.7.2015.MK

**Pan Senator
Stanisław Gogacz
Przewodniczący
Senackiej Komisji Ustawodawczej
Senat RP**

W moim ciągłym zainteresowaniu pozostaje problematyka braku możliwości przedłużenia terminu na wniesienie apelacji w postępowaniu karnym w sprawach szczególnie skomplikowanych, w których uzasadnienie wyroku jest obszerne.

Analiza wskazanej problematyki zainicjowana została w moim Biurze wskutek wpłynięcia oświadczenia złożonego przez Senatorów: Wojciecha Skurkiewicza, Grzegorza Wojciechowskiego, Tadeusza Kopcia, Dorotę Czudowską i Wiesława Dobkowskiego podczas 82. Posiedzenia Senatu RP w dniu 1 października 2015 r. Senatorowie w swoim oświadczeniu m.in. wskazali, że w jednej ze spraw prowadzonych przez Sąd Rejonowy w Szczecinie sporządzono uzasadnienie wyroku liczące tysiąc dwieście stron. Sporządzenie tego uzasadnienia trwało dziewięć miesięcy, podczas gdy obrona na wniesienie apelacji miała czternaście dni. Zdaniem Senatorów taki stan prawny może powodować naruszenie prawa do obrony.

W dniu 1 grudnia 2015 r. skierowałem w tej sprawie wystąpienie do Ministra Sprawiedliwości (kopia wystąpienia w załączeniu). W wystąpieniu tym w szczególności wskazałem, że termin do wniesienia apelacji, zgodnie z art. 445 § 1 Kodeksu postępowania karnego, w każdym wypadku wynosi 14 dni i biegnie dla każdego uprawnionego od daty doręczenia mu wyroku z uzasadnieniem. Ustawodawca nie przewidział możliwości przedłużenia tego terminu. Tymczasem w niektórych przypadkach, zwłaszcza w sprawach charakteryzujących się złożonym stanem faktycznym i skomplikowanym materiałem

dowodowym, uzasadnienie wyroku może być bardzo obszerne, a jego przygotowanie może trwać dłużej niż czternaście dni. W tym kontekście nierzadko jednak nie zwraca się właściwej uwagi na problem w postaci niedostatecznie długiego czasu przysługującego obronie na sporządzenie apelacji. W orzecznictwie oraz w doktrynie zauważono możliwość uzupełnienia apelacji już po ustawowym terminie na jej wniesienie, ale tylko w zakresie argumentacji, a ponadto bez mocy wiążącej sąd odwoławczy. Skarżący nie może natomiast w sposób skuteczny rozszerzyć granic zaskarżenia ani podnieść nowych zarzutów po upływie terminu zawitego na wniesienie apelacji (D. Świecki, *Komentarz do art. 445 kpk*, [w:] J. Skorupka (red.), *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, Warszawa 2015, Nb 5; wyrok SA w Poznaniu z 27 marca 2014 r., sygn. II AKa 10/14; LEX nr 1463783; wyrok SA w Krakowie z 10 listopada 2004 r., sygn. II AKa 225/04, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2004, nr 12, poz. 36). Dochowanie tego terminu poprzez wniesienie środka zaskarżenia, obejmującego wszystkie zarzuty możliwe do postawienia w danej sprawie, może być znacznie utrudnione w przypadku, gdy uzasadnienie wyroku jest długie i złożone. Trudno w takich sytuacjach zgodzić się z argumentacją Sądu Apelacyjnego w Krakowie, wedle którego „Trudności organizacji pracy obrońcy, dbałość o utrwalenie potrzebnych <<elementów procesu>> (z apelacji), opracowanie projektu apelacji bez oczekiwania na tekst uzasadnienia itd. są kwestią warsztatu pracy adwokata, nie ustawy, zwłaszcza przedłużenia terminu do wniesienia apelacji, gdy uzasadnienie sporządzono ze zwłoką” (wyrok SA w Krakowie z 14 listopada 2009 r., sygn. II AKa 117/09, „Krakowskie Zeszyty Sądowe” 2010, nr 7-8, poz. 44). Nie można bowiem wymagać od obrońcy przygotowania poprawnej i kompleksowej apelacji w sytuacji, gdy nie mógł w wystarczającym zakresie zapoznać się z uzasadnieniem wyroku. Taka sytuacja może mieć miejsce w przypadku tak obszernego uzasadnienia wyroku, jakie miało miejsce w sprawie będącej asumptem do wydania ww. oświadczenia. Brak możliwości przedłużenia terminu na złożenie apelacji w sprawach szczególnie skomplikowanych i obszernych, wywoływać może zatem wątpliwości dotyczące właściwego przestrzegania konstytucyjnie zagwarantowanego prawa do obrony. Na poparcie tej tezy, we wskazanym wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości, przywołałem orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego z którego wynika, że prawo do obrony musi być zagwarantowane proceduralnie, aby miało charakter „realny i efektywny, a nie iluzoryczny i abstrakcyjny” (wyrok TK z 11 grudnia 2012 r., sygn. K 37/11, ZU OTK 2012, nr 11, poz. 133; por. też wyrok TK z 28 listopada 2007 r., sygn. K 39/07, OTK ZU 2007, nr 10, poz. 129). Gwarancyjny charakter prawa do obrony „wymaga, by prawu temu nadać znaczenie realne i efektywne w ramach konkretnego postępowania, niezależnie od jego stadium” (wyrok TK z 3 czerwca 2014 r., sygn. K 19/11, ZU OTK 2014, nr

6, poz. 60). Podobnie, Sąd Najwyższy zwraca uwagę na konieczność zagwarantowania realnego prawa do obrony (wyrok SN z 7 lipca 2006 r., III KK 418/05, LEX nr 193010). Standard realnego i efektywnego prawa do obrony wynika także z art. 6 Europejskiej Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności (P. Hofmański, W. Wróbel, *Komentarz do art. 6 EKPC*, [w:] L. Garlicki (red.), *Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności. Tom I*, Warszawa 2010, Nb 360 i cyt. tam wyroki ETPC: z 2 marca 1987 r., Monnell and Morris p. Zjednoczonemu Królestwu, nr 9562/81; 9818/82; z 24 maja 1991 r., Quaranta p. Szwajcarii, nr 12744/87; z 24 listopada 1993 r., Imbrioscia p. Szwajcarii, nr 13972/88; z 22 lutego 1994 r., Tripodi p. Włochom, nr 13743/88 i z 20 czerwca 2002 r., Berliński p. Polsce, nr 27715/95; 30209/96.). Mając na względzie powyższe wskazałem, że biorąc pod uwagę, że od poprawnego sporządzenia środka zaskarżenia może zależeć jego skuteczność, a także, że sporządzenie apelacji wymaga dokładnego zapoznania się z uzasadnieniem wyroku, wątpliwości może budzić dochowanie standardu realnego i efektywnego prawa do obrony w przypadku, gdy strona ma tylko czternaście dni na zapoznanie się z uzasadnieniem wyroku, zwłaszcza, jeżeli jest ono długie i skomplikowane.

Minister Sprawiedliwości w odpowiedzi udzielonej w dniu 10 czerwca 2016 r. wskazał, że pomimo, że w pojedynczych przypadkach może wystąpić problem z obowiązkiem dochowania przez strony ustawowego terminu zawitego do wniesienia apelacji, to jednak obecnie nie planuje się zmian legislacyjnych w analizowanej kwestii (kopia odpowiedzi w załączeniu).

Argumenty podniesione przeze mnie w ww. wystąpieniu do Ministra Sprawiedliwości, mimo zmian, które miały miejsce w procedurze karnej na przestrzeni ostatniego okresu, zachowują aktualność.

Ponadto pragnę poinformować, że w sprawie tej wystąpiłem w dniu 29 lipca 2016 r. do Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej oraz do Prezesa Krajowej Rady Radców Prawnych o przedstawienie opinii samorządów w tym przedmiocie.

Z odpowiedzi udzielonych przez Wiceprezesa Krajowej Rady Radców Prawnych (pismo z dnia 5 września 2016 r. w załączeniu) oraz przez Prezesa Naczelnej Rady Adwokackiej (pismo z dnia 7 września 2016 r. w załączeniu) jednoznacznie wynika, że zarówno samorząd adwokacki, jak też samorząd radców prawnych dostrzega wagę omawianej problematyki, a także zagrożenia wynikające z niedostatków obowiązujących regulacji prawnych w tym zakresie.

W piśmie Wiceprezesa Krajowej Rady Radców Prawnych wskazano, że rozwiązaniem przedstawionego problemu mogłyby być: zmiana praktyki sporządzania uzasadnień przez sąd (choć, jak podkreślone to zostało w tym piśmie, owo rozwiązanie nie jest zadaniem łatwym);

zmiana przepisu art. 424 k.p.k., który określa treść uzasadnienia; lub też wprowadzenie możliwości uzupełnienia apelacji o nowe zarzuty odwoławcze już po wniesieniu środka odwoławczego.

Prezes Naczelnej Rady Adwokackiej przedłożył opinię Komisji Legislacyjnej przy Naczelnej Radzie Adwokackiej dotyczącą modyfikacji terminu do wniesienia apelacji w sprawach karnych, w której m.in. wskazane zostały cztery możliwości rozwiązania powyższego zagadnienia: pierwsza – stanowiąca prostą modyfikację normy wynikającej z art. 445 § 1 k.p.k., a sprowadzająca się do zastąpienia obecnie obowiązującego 14-dniowego terminu do wniesienia apelacji terminem znacząco dłuższym (np. 30-dniowym; przy czym, jak wskazano w opinii „o prostocie tego rozwiązania, pozwalającej uniknąć rozmaitych problemów natury legislacyjnej oraz interpretacyjnej decydowałby fakt, że dotyczyłoby ono wszystkich spraw, a więc niezależnie od stopnia ich złożoności oraz ilości czasu, jaką uznać należałoby za niezbędną z punktu widzenia rzetelnej analizy wyroku sądu pierwszej instancji oraz jego uzasadnienia, a następnie sporządzenia środka odwoławczego”); druga – oparta na wprowadzeniu do ustawy procesowej szczególnej regulacji, która - w przypadku wystąpienia ustawowo określonych przesłanek – przewidywałaby następujące z mocy prawa przedłużenie 14-dniowego terminu do wniesienia apelacji (np. do 30 dni); trzecia - oparta na wprowadzeniu do ustawy procesowej szczególnej regulacji, która, w przypadku wystąpienia ustawowo określonych przesłanek, przewidywałaby obligatoryjne lub fakultatywne przedłużenie 14-dniowego terminu do wniesienia apelacji (np. do 30 dni), następujące na podstawie decyzji sądu podejmowanej z urzędu lub na wniosek jednej ze stron; czwarta – oparta na wprowadzeniu do ustawy procesowej szczególnej regulacji, która, nie modyfikując dotychczas obowiązującego 14-dniowego terminu, pozwalałaby na uzupełnienie apelacji w terminie określonym ustawowo lub wskazanym przez sąd na wniosek strony lub z urzędu.

Mając na uwadze powyższe, zwracam się do Pana Przewodniczącego z uprzejmą prośbą o rozważenie podjęcia działań legislacyjnych, które stanowiłyby rozwiązanie przedstawionej w niniejszym wystąpieniu problematyki, a także o poinformowanie mnie o decyzjach, jakie podejmie Komisja Ustawodawcza Senatu RP w tej kwestii.